

H25-9

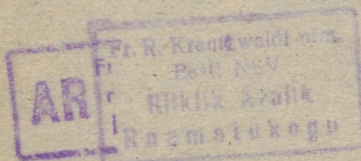
1000 Leningradi Oblasti Haridusosakond

30
2-3601a

Algkoolide programmid

(linna- ja külakoolidele)

Geograafia



Г.П.Б. в Лнгр.
Ц. 1933 г.
АКТ № 156

77.549



„Kulvaja“ kirjastus
Leningrad 1933

35(474.26)

100

2-3001

Alkaloids

Program

ART. 10
11.1935
LUP. 1000

Geograafia programm algkoolidele

Sissejuhatus

Geograafia erilise õppeaine käsitlemise eesmärk ja ülesanded on ÜK(e)P keskkomitee 1931. a. 5-da septembri ja 1932. a. 25. augusti otsustes ära määratud.

Geograafia on algkoolis omanud iseseisva õppeaine tähtsuse, mis õpilastele peab andma:

1) kaardi, eriti Nõukogude Liidu kaardi tundmise; 2) elementaarsed teadmised ümbrusloost; 3) füüsilise geograafia üldmõisted; 4) NSV Liidu füüsilise geograafia põhielemendid; 5) tähtsamad teadmised NSV Liidu rahvaste rahvuslikust kultuurist; 6) elementaarsed teadmised kapitalistlikkude maade geograafiast.

Geograafia viiakse kui iseseisev õppeaine algkooli 3-dast rühmast sisse, kuid ettevalmistuse tööd geograafia õppimiseks tehakse juba lapse õppimise algusest saadik koolis.

I ja II rühmas antakse geograafia elemendid loodusteaduse programmis. Algkooli õpilaste vanadusega arvestades on 3-da ja 4-da rühma kursusele propedeutiline iseloom antud. Tema põhiülesandeks on süstemaatiline tutvustamine elementaarsete geograafiliste mõistetega, kogu ilma ja eriti NSVL kaardiga.

3-dal õppeaastal peab põhijuurdumine ümbruslooline olema, 4-da rühma programmi ei või majandusgeograafia elementidega üle koormata.

III rühmas jäetakse geograafia õpetamiseks 80 tundi.

Kursuse üldine pealkiri „Meie maakoht, meie raioon, meie oblast“ kriipsutab alla õppetöö ümbrusloolist iseloomu.

Programm sisaldab eneses järgmised osad:

1. Ruumis orienteerumine (6 tundi).
2. Tutvunemine maakoha pinnaga (reljeefiga) ja topograafilise kaardiga (6 tundi).
3. Pinna- ja põhjaveed (6 tundi).
4. Ilmad ja kliima (8 tundi).
5. Kaardiga tutvunemine (6 tundi).
6. Maakera ja tema kujundus globusel ja poolkerade kaardil (18 tundi).
7. Kuidas elavad töötavad hulgad meie raioonis (16 t.), oblastis (geograafiline ülevaade), arvestus (4 tundi).

Teem „Maakera“ on programmi paigutatud järgmistel põhimõtetel: õpilased võivad oma maakoha uurimisele õieti läheneda, kui nad tema kui maakera osa peale vaatavad; maakeraga tutvumine annab neile materjali oma maakoha võrdlemiseks teiste maakohtadega ja aitab kaasa paremaks arusaamiseks oma maakoha iseäraldustest.

Selle teemi juurde toob õpilasi ka loodusteaduse programm, kus küsimused maast, mäetõugudest, kasulikkudest kaevetistest, sademetest, tuulest üles seatakse.

III rühma õpilased loevad juba ajalehti ja ajakirju, milles andmed kogu ilma kohta ette tulevad. See ei luba ka koolil maailma kaardi tundmaõppimist edasi lükata.

Kalendri järele langeb teem „Maakera“ talve kuudele (jaanuar, veebruar ja märtsi algus). Sel ajajärgul on märksa vähem materjali ümbruslooliseks tööks. Sellepärast märgibki programm pärast õpilaste tutvumist raiooni, oblasti, NSVL kaardiga — ülemineku kogu maakera kaardi juurde. Praktika näitab, et III rühma õpilased täiesti selle teemiga õpetaja õige seletamise ja juhatamise abil hakkama saavad.

Peab silmas pidama, et III rühma kursuse põhieesmärgiks on — anda ümbrusloolise materjali põhjal elementaarsed geograafilised mõisted, anda oskus ümbritseva maakoha iseäraldustest aru saada, õpetada üksikuid nähtusi üldistama (oma raiooni geograafiline ülevaade).

3-da aasta programm annab materialistliku ilmavaate kasvatuse materjali käsikäes teemidega: maakera, reljeefi muutumised, ilmad, kliima jne, samuti ka materjali usuvastase kasvatuse jaoks.

IV rühma kursuse läbitöötamiseks on 75 tundi. Töö kaardiga sel aastal laieneb. IV õppeaasta põhiteem „Meie maa“ peab olema ettevalmistuslikuks astmeks NSVL majandus-geograafilisele uurimisele 6-s rühmas. Loomulik, et see teem siin töötatakse läbi rohkem kitsamal alusel ja teistsugustel metoodilistel põhimõtetel, võrreldes 6-da rühma kursusega. Siin sünnib konkreetsete teadmiste kogumine meie maa loodusest ja majandusest vööde järele.

Programmis on järgmised osad:

1. NSVL geograafiline asukoht, pindala, piirid, maapinna lühikene ülevaade	10 tundi
2. NSVL ülevaade vööde järele	32 „
3. NSVL üldine ülevaade (peamised looduslikud lahkuminekid, NSVL tööstuse, põllumajanduse, transpordi asetumine)	10 „
4. NSVL poliitiline ülevaade	8 „
5. Ilma kaart	15 „

Kokku . . . 75 tundi

Sel kombel, pärast esimest orienteerumist NSVL kaardil ja maapinna lühikest ülevaadet (10 tundi), õpilased peatuvad ülevaatel vööde järele (32 tundi); ja selle järele teevad kokkuvõtted NSVL üldisest ülevaatest (18 tundi). Niisugune järjekord — osalise juurest üldise juurde — vastab rohkem 4-da rühma õpilaste vanadusele. NSVL ülevaade vööde järele kriipsutab alla 4-da aasta kursuse põhieesmärgi — anda rohkem täielikumat NSVL füüsilist geograafiat. Samal ajal antakse ühiskonnateaduse tundides ettekujutus NSVL sotsialistliku rahvamajanduse ümberkorraldamisest. NSVL geograafia peab selge pildi andma nõukogude töötavate hulkade NSVLiitu määratulate rikkuste omandamisest, uute majandusvormide loomisest, peab näitama, kuidas töökollektiiv loob uued maastikud ja uued geograafilised vastastikused vahekorrad, kuidas sotsialismi ehitaval maal maapinna väline „nägu“ muutub mitte sadade ja tuhandete aastate, vaid viite ja kümnete aastate jooksul. Õpetaja peab oskama õpilastes sütitada ja kasvatada kindlat enamlikku tahet suurest sotsialistlikust ehitustööst osa võtta. Ainult niisugusel alusel võib geograafia õppimine, andes õige pildi NSVL määratust ehitustööst, õpilaste kommunistlikule kasvatusale kaasa aidata.

Teemi „Ilma kaart“ eesmärgiks on: õpilaste tutvustamine ilmariikidega, nende asukohaga maakeral, imperialistlikkude riikide asumaadega, riigivaheliste läbikäimise teedega, tähtsamate strateegiliste ja kaubanduse punktidega; anda õpilastele kaardi kasutamise oskus ajalehtede, ajakirjade lugemisel ja ühiskonnateaduse läbitöötamise juures. Teemis antakse NSVL — sotsialismi ehitava maa — võrdlus kapitalismi maadega; see võrdlus peab selgesti näitama, kui mitmesuguselt kasutatakse valmistusjõudusid mitmesugustes süsteemides, kuidas järk-järgult paraneb meie töötavate hulkade seisukord ja milleni viib kapitalism (kriis, kurnamine).

Kaardi tundmise tarvilikuks kindlustamiseks on programmi igalpool geograafiline nomenklatuur sisse viidud, mida peab kindlasti omandatama mitmekülgsede harjutuste, kuid mitte mehaanilise pähetuupimise teel.

Ajaloolikkuse momendid ja NSVL rahvaste rahvusliku kultuuri teadmised on peegeldatud majanduse võrdlemises „enne ja nüüd“, „rahvaste elu-olu ja kultuuri“ uurimises.

Programm

Kolmas rühm

Meie maakoh, meie raioon, meie oblast (70 tundi)

I. Ruumis orienteerumine (5 tundi)

1. Ruumis orienteerumine: vaatepiir, ilmakaarte äramääramine päikese, põhjanaela ja kompassi järele.

Kompassi ehitus.

2. Klassi, kooli, maatüki, kolhoosi skemaatilise plaani kokkuseadmine; linnas — lähemate uulitsate plaan. Kaardimõõt — masstab (jooneline). Klassi ja kooli maatüki plaani joonistamine kaardimõõdu järele.

3. Orienteerumine valmis plaani järele. Tema järelproovimine ekskursioonil (plaani võrdlemine tõelikkusega). Ilmakaarte äramärgimine kaardil. Kauguste äramärgimine plaani järele. Plaani seletaja tarvitamine (suurtes linnades).

II. Tutvunemine maakoha reljeefiga ja topograafilise kaardiga (6 tundi)

1. Tutvunemine oma maakohaga (ekskursiooni kaudu). Maakoha pind (reljeef): tasandik, kõngas (kink), madalik, kuristik, jõeorg jne. Põllumajanduslikud maaalad: mets, põllud, heinamaad, soo, samuti ka teed, ehitused, side-abinõud — ühenduses tööga topograafilise plaani alal.

2. Maakoha iseäralduste kujundamine topograafilisel plaanil (õpilaste tutvustamine olevate topograafiliste kaartidega).

3. Tutvustamine põllumajanduslike maaalade paigutusega sidemes maakoha pinnaga ja kõlbulikkude ning kõlbmatute maade väljaselgitamine nende majanduslikuks ärakasutamiseks.

III. Pinna- ja põhjaveed (5 tundi)

1. Tutvustamine oma maakoha pinna- ja põhjavetega.

2. Põhjavete tekkimine. Veekandvad ja veekindlad kihid. Kravud.

3. Allik, oja, jõealgus, jõesuu, jõesäng, jõeorg, jõeharu, parem ja pahem kall, jõe süsteem; seisvad ja voolavad veed; tiik, järv; saar, poolsaar.

4. Maapinna vormi muutused vee ja tuule tegevuse tagajärjel: kallaste uhtumine; kuristikkude ja leetseljandikkude tekkimine; liivaluited, liustikud.

5. Inimese tegevus looduse peale: soode kuivatamine, kuristiku kallaste kindlustamine, võitlus liivaga, maa niisutamine.

IV. Ilmad ja kliima (8 tundi)

1. Öppeaasta algusest peale korraldatud ilmade vaatluse tagajärjed:

a) Töö soojamõõdjaga (termomeetriga). Öhu temperatuuri muutumine sügise kuudel. Pikaldane külmenemine. Päeva lühenemine. Päikese madalamale langemine iga päevaga.

b) Ilma kalendri andmete kokkuarvamine. Selgete, sumbuste ja vihmaste ilmade hulk. Sademete mõõtmine vihmamõõdjaga. Sademete tekkimine, nende liigid. Sademete tähtsus põllumajanduses.

c) Tuule siht ja jõud. Töö flüügeri ja tuulemõõdjaga. Tuule jõu ärakasutamine inimese poolt (tuuleveskid, tuulemootorid).

2. Ilmade muutuvus ja kliima püsivus. Meteoroloogilise jaama tähtsus meie maakoha ilmade ja kliima uurimises.

3. Teadusliku ilmade ennustamise võimalused ja eelarvamiste ning ebausu paljastamine.

V. Tutvunemine kaardiga (4 tundi)

1. Oma raiooni, oma oblasti, NSVL kaardi demonstreerimine.

2. Oma küla, linna, oblasti ülesleidmine kaardil. Kaardimõõdu ülesleidmine. Kaardi järele kauguste äramääramine külade ja linnade vahel. Jõgede, linnade, merede, järvede, raudteede ülestähendamine kaardile teatud märkide abil.

3. Maapinna mitmesuguste vormide ülesmärkimine füüsilisel kaardil: madalikud, kõrgustikud ja mäed, samuti ka merede mitmesugune sügavus. Maisamaa kõrgus merepinnast. Füüsilise kaardi märgid.

VI. Maakera ja tema kujundus gloobusel ning maakera poolikutel (18 tundi)

1. Gloobus kui maakera mudel. Nähtused, mille järele inimesed teavad, et maa on kera kujuline. Kõrgete asjade latvade valgustamine päikese tõusul ja loojenemisel; järk-järguline laeva kadumine vaatepiiri taha tema kaugenemisel ja ümberpöörduvalt tema järk-järguline ilmumine merel lähenemisel: ümberilma reisud (Magellan ja teised).

2. Maakera keerlemine päeva jooksul. Öö ja päeva vahetus. Kes hakkas esimesena maakera keerlemist õpetama ja kuidas kirik sellele õpetusele suhtus (Kopernik, Galilei, Bruno).

3. Maakera poolused, kraadivõrgu peajooned: ekvaator, algmeridiaan. Põhja ja lõuna, ida ja lääne maakera poolikud.

4. Maakera poolikute kaart. Maailma jaod. Okeanid.

5. Maakera keerlemine päikese ümber. Aastaaegade vaheldumine, mis oleneb päikese mitmesugusest maapinna soendamisest maakera aastalise ringkäigu jooksul.

6. Maakera pinna jaotamine viieks kliimavööks. Nende piirid (troopikad, polaar-ringid).

7. Külmad, parajad ja palavad maad: kliima, taimestiku ja loomastiku lahkuminekid (vastavate piltide demonstreerimine ja külmade, parajate ning palavate maade paigutuse näitamine poolikute kaardil).

Maailma mitmesugused rahvused; nende jaotamine maakeral.

Tähtsamad riigid ja nende tähtsamad linnad. Pildid rahvaste elust mitmesugustel maadel.

VII. Kuidas elavad töötavad hulgad meie raioonis ja meie oblastis, mis tööd nad teevad (geograafiline ülevaade) (16 tundi)

A. Meie raioon (8 tundi).

1. Raiooni asukoht oma oblasti kaardil. Saada teada, kuhu jookseb ligem jõgi, tunda külad, mis 5—10 km raadiuse kaugusel koolist asuvad. Tunda oma raiooni keskohta, tähtsamaid rahva elukohti ja raudteid raiooni territooriumil. (Töö kaardiga.)

2. Meie raiooni looduslikud tingimused: maapinna ehitus, kliima, mullastik, niisutamine, taimestik ja loomastik, maapõue rikkused, kohalikud energia allikad.

3. Raiooni elanikud: arv, elukohad, rahvuslik koosseis.

4. Raiooni majapidamine: teada, kus asuvad vabrikud, tehased, elektrijaamad, käsitööstus, nende peaproduktsioon.

Raiooni põllumajandus: kus ja missugused kolhoosid, sovhoosid, MTJ, agropunktid asuvad. Vähemusrahvuste kolhoosid meie raioonis.

5. Majanduse muutmine viieaastaplaani alusel.

B. Meie oblast (8 tundi).

1. Oblasti asukoht NSVL kaardil. Antud kaardi kaardimõõt. Oblasti pinna suurus. Oblasti pealinn; naaber- oblastid. Lähikäimise teed: raud- ja maanteed (kuhu nad viivad), tähtsamad jõed (kuhu nad jooksevad).

2. Oblasti tähtsamad looduslikud rikkused (mets, kivisüsi, rauamaak, turvas, mineraalväetised ja muud) ja kuidas nad oblasti majanduses ära kasutatakse.

3. Elanikud: arv ja rahvuslik koosseis.

4. Oblasti majanduse üldine iseloom sidemes viieaastaplaaniga (tööstuslik, põllumajanduslik spetsialiseerimine raioonide järele). Meie raiooni majanduslik side teiste raioonidega. Oblasti tööstuse ja põllumajanduse peaproduktsioon. Missuguste oblastitega on seotud meie oblast majanduslikult (sisse- ja väljavedu).

Neljas rühm

NSVL (poliitiline ja füüsiline ülevaade) (75 tundi)

I. NSVL geograafiline seisukoht: pindala, piirid, pinna lühikene ülevaade (10 tundi)

1. Maailma kaart. Maailma jaod: Euroopa, Aasia, Afrika, Austraalia, Ameerika ja Antarktika.

Okeanid: Atlandi, Suur ehk Vaikne ja India okean.

2. Võrrelda, mida on rohkem maakeral: kuiva maad või vett.

3. Kraadivõrk poolkerade kaardil. Meelde tuletada tema ehitus ja tähtsus. Anda mõiste geograafilisest laiusest ja pikusest.

4. NSVL geograafiline asukoht (ära märkida tema asumine põhja poolkeral, mitmesugustes kliimavöödes, asukoht okeanide suhtes). Äärepunktid.

5. Meie Liidu pind. NSVL kuivamaa ja mere piirid. Saared ja poolsaared.

Märkus: Teada NSVL mered — Põhja-Polaarmeri, Barentsi-meri, Valgemi, Mustmeri, Aasovi, Kaspia, Beringi, Ohoti ja Jaapani mered.

Saared: Novaja Semlja, Sahalin; poolsaared: Koola, Kamtšatka, Krimm.

6. NSVL naabrid (piiriäärased riigid): Soome-, Eesti-, Läti-, Poolamaa, Rumeenia, Türgimaa, Persia, Afganistan, Hiinamaa, Mongoolia, Jaapan. Nende pealinnad.

7. Liidu maapinna üldine iseloom (lühidalt). Tähtsamad madalikud, kõrgustikud ja mäed (näidates füüsilisel kaardil).

8. Tähtsamad jõed: Volga, Kama ja Oka'ga, Dnepr, Põhja-Düüna, Petshoora, Neeva, Don, Uraal, Amur. Missugustesse meredesse nad jooksevad.

9. NSVL tähtsamad järved: Laadoga, Oneega, Balhasch (mägedel); Kaspia, Araali, Elton ja Baskuntshak (soolased).

II. NSVL ülevaade mullastiku vööde järele

Sissejuhatus. Meie riigi ulatus. Tema asukoht külmas ja parasjagu kliimas. NSVL looduslikkude tingimuste mitmekesisus kliima, mullastiku, taimestiku ja loomastiku suhtes, mille määrab NSVL üksikute osade mitmesugune asukoht. Nende vastastikune äramääravus ja vööline paigutus.

A. Polaarvöö (4 tundi)

1. Põhja-Polaarmere ülevaade. Kalda joon. Saared. Novaja Semlja, Franz-Joosepi maa. Poolsaared: Koola ja Tshukoti; mered — Barentsi ja Kari meri.

2. Kliima karedus. Talve iseäraldused (külmad, polaar-öö, põhja valgus). Suve iseäraldused (lumi ja jää, plaar-päev).

3. Loomad: hülged merelõvi, vaalad, valged karud. Loomapüügi tööstusalad ja kalapüük.

4. Laevasõidu tingimused Põhja meredes. Suur Põhja tee. Meie ekspeditsioonid Põhjamaa uurimise alal.

5. Raadiojaamad polaar-saartel.

B. Tundravöö (4 tundi)

1. Tundra ulatus põhja kallastel. Maapind (reljeef). Maapõue rikkused: apatiidid (Hibiin), grafiit (Jenissei).

Suuremad jõed.

Tundra omapärane loodus: lühike suvi, pikk talv põhjaöoga, igavene pinna külmetis, mullastiku vähene sulamine suvel.

2. Tundra taimestik: sammal, põdrasammal, marjad — jõhvikad, murakad; kääbus-kask, paju.

3. Loomad: põhjapõder, valge põhjarebane, kirjud polaarhiired, linnud: valged rabakanad (mitterändajad), metsani, -luik, -part (rändlinnud). Kala rikkused. Putukate rohkus suvel.

4. Tundra elanikud: laplased, nentsid, tshuktsid, kamtšadaalid ja t. Nende elumajad ja elu-olu. Elanikkude kurnamine tsaari ajal kokkuostjate — kaupmeeste poolt. Tundra nõukogude korra juures. Nõukogudevõimu hoolitsused põhjarahvaste kultuurilise arenemise ja nende elu-olu parandamise eest (kultbaasid faktooriumid, haigemajad, koolid).

5. Tüübilised majanduse alad: põdrakasvatus, kalapüük, jaht. Elanikkude ümberrändamine ja selle olenemine põdra toidust. Majanduse tehnika tõstmine ja järk-järguline üleminek kollektiivsetele vormidele. Edasiliikumise abinõud. Põllutöö võimalused põhja-maal.

6. Tundravöö vabariigid ja administratiivsed oblastid tundravöös.

D. Taiga-vöö (4 tundi).

1. NSVL okasmetsad kümnete tuhandete kilomeetrite ulatuses. (näidata taimestiku kaardil nende piirid). Maapinna vormid. Kasulikud kaevetised: kivisüsi, sool, kuld. Jõed, mis taigast läbi jooksevad.

2. Taiga kliimalised iseäraldused. Lühike, kuid soe suvi, kõvad külmad talvel. Külma poolus — Verhojansk.

3. Taimestik: puude seltsid: mänd, kuusk. Siberis — suvikuusk, seeder ja pihtamänd; sood, turbamaad; loomastik: oravad, jänessed, rebased, hundid, karud, põdrad; linnud: metspüüd, tedred, metsised.

4. Elanikkude puudumine taigas. Harvad külad jõgede kallastel ehk taiga ümbertöötamise kohtades. Elanikud: karjalased,

tunguunid, ostjaklased, voguulid, jakuudid, venelased. Nende eluma-jad ja elu-olu.

5. Teede puudus taigas. Järgida kaardil raudteede liini pikuti taiga lõunapiiri (Leningrad — Perm — Sverdlovsk — Novosibirsk — Vladivostok) ja põigiti lõunast põhja: 1) Leningrad — Murmansk, 2) Jaroslavl — Arhangelsk. Teede, kui läbikäimise abinõude tähtsus.

6. Metsatööstus (valmistamine ja parvetamine) enne ja nüüd. Metsa vedu jõgede kaudu väljamaale läbi põhjamaa ja sisemaal Volga, Kama ja teisi Volga harusid mööda. Metsa juurdevedu hobuste ja traktorite abil (talvel jäätee abil). Laevasõidu ja parvetamise jõgede parandamine (kanalite ja jõgede puhastamine).

7. Jaht karusnahaliste loomade peale: orav, soobol jne; järk-järguline üleminek primitiivsetest tööstuse vormidest karusnaha loomade kasvatamisele Gostorgi kasvatuskohtades.

8. Põlluharimine ja piima-karjakasvatus (metsa maharaiumine künnimaa jaoks ja heina niitmine jõearsetel ülejutatavatel aasadel).

9. Vabariigid ja administratiivsed oblastid taiga-vöös.

E. Segametsade vöö (4 tundi)

1. Oblasti piirid (NSVL taimestiku kaardi järele) Reljeef.

2. Maapõue rikkused: kivilüüsi (Moskva basseini). Kusbass. Tsheremhovskiit, fosforiidid, turvas.

3. Tähtsamate jõgede asetus, mis alguse saavad Kesk-Vene kõrgustikult.

4. Kliima, mullastik, taimestik ja loomastik.

Missugused muudatused toob inimene majapidamisega maastikku.

5. Põllumajanduslikud tera-kultuurid: rukis, oder, kaer; tehnilised: lina, kanep, kartul. Piima-karjakasvatus.

6. Käsitööstus metsavöös. Tema tähtsus.

7. Vabariigid ja administratiivsed oblastid segametsade vöös.

G. Metsa-steppide vöö (4 tundi)

1. Oblasti piirid NSVL Euroopa ja Aasia osas, reljeef.

2. Maapõue rikkused: kivilüüsi (Donbass, Karaganda), rauamaak (Krivoi rog, Kertsh), nahvta (Emba), vask (Kasakstan), kivisool (Donbass).

3. Kliimalised iseäraldused. Must mullastik. Taimestiku iseloom. Steppide loomastik. Stepi muutmine (üleskündmine).

4. Elanikud ja majanduse põhialad: teravilja kasvatus, aiapidamine, kõõgivilja kasvatus ja pahtapidamine, uued p.-m.

kultuurid, mis segametsa vöö kultuuridest lahku lähevad: nisu, kukuruus, suhkrupeet, päevalill, tubak, puuvill. Liha- ja piima-karjakasvatus. Võitlus põuaga, põllu kahjuritega, (suslikud, rohutirtsud). Stepi rändrahvas, kasakud. Nende järkjärguline üleminek paigalisele elamisele ja kollektiviseerimisele nõukogudevõimu ajal.

Suuremad teravilja, karjakasvatuse jne sovhoosid. Soyhoos „Gigant“.

5. Vabariigid ja administratiivsed oblastid steppide vöös.

H. Subtroopika vöö (kuiv ja niiske) (4 tundi)

1. Krimmi lõuna kallas ja Kaukaasi kallastik. Nende reliefi, kliima, taimestiku ja loomastiku iseäraldused.

2. Elanikud ja peamised majanduse alad.

3. Kurortlik tähtsus. Kes kasutas kurorte ja kes kasutab neid nüüd.

I. Kõrbevöö (Turaani madalik) (4 tundi)

1. Kõrbevöö asukoht. Suured jõed: Amu-Darja, Sõr-Darja.

2. Kliima, mullastiku, taimestiku ja loomastiku iseäraldused kõrbes. Mõned jõgede iseäraldused (kaovad liivasse). Oaasid.

3. Turaani madaliku elanikud ja tüübilised majanduse alad jõe orgudes, mägede jalal ja oaasides enne ja nüüd: rändkarjakasvatus ja põlluharimine. Kunstlik niisutamine. Puuvillakasvatus.

4. Vabariigid ja administratiivsed oblastid kõrbevöös.

Looduse pildid ja tüübilised majanduse alad mägedes (4 tundi)

1. Tähtsamad mäeahelikud: Uraal, Kaukaas, Tjän-Schan, Pamiir, Altai.

2. Looduse, töö ja elu-olu pildid mägise maakoha tingimustes. Kliima, taimestiku ja loomastiku mitmekesisus merepinna kõrgusest olenedes (vertikaalne zónaalsus). Lumised mäetipud. Jääliugustikud, mägestiku jõed ja nende ärakasutamine. Alpi aasad. Ränd-karjakasvatus mägestikus. Põllutöö raskused mägedes. Metsade vöö mägedes. Muudatused mägede elanikkude majapidamises nõukogudevõimu ajal. Orgude niisutamine, elektrifikatsioon, väärtuslikud kultuurid orgudes.

3. Mägede rahvas. Mägede elanikkude elumajad ja elu-olu. Käsitööstus.

4. Maapõue rikkused: rauamuld (Uraal), mangaan (Tshiatuur Kaukaasis), nahvta (Baku, Grosnõi, Maikop), värvilised metallid (Uraal, Kaukaas).

5. Vabariigid, mis mägede oblastis asuvad.

III. NSVL üldine ülevaade (10 tundi)

(NSVL peamised looduslikud lahkumineked, NSVL tööstuse, põllumajanduse ja transpordi paigutus.)

1. NSVL maapinna üldine iseloom. Madalikkude, kõrgustikkude ja mägede asetus. Mägede asetus ääremaadel. Mägede side kasulikkude kaevetistega.

2. Reljeefi mõjumine NSVL jõgede sihi peale. Peamised kallakud (missuguste merede poole läheb NSVL maapinna kallak). Mõiste veelahkmetest ja jõebasseinidest. Suuremad veelahkmed.

3. NSVL kliima mitmekesisus (ära näidata külmad, parajad ja kõige palavamad kohad).

NSVL kliima kontinentaalsus, mis ida poole kasvab. Sademete jagunemine NSVL.

4. NSVL mullastiku-taimestiku vööd (ära näidata taimestiku kaardil NSVL vööde paigutus, ära märkida taimestiku iseloom vööde järele). Side kliima, mullastiku ja taimestiku vahel.

5. Loomastiku paigutus NSVL (nimetada tähtsamad esitajad vööde järele).

6. NSVL tööstuse geograafiline asetus. Peamiste maapõue rikkuste asukohad ning nende ümbertöötamine enne ja nüüd. Suured tööstuse keskkohad. Uued sotsialistlikud linnad: Magnitogorsk, Kusnetskroi, Hibirnogorsk. Masinaehituse, musta ja värvilise metallurgia tehaste-gigantide asukohad — Moskva, Leningrad, Dnepropetrovsk, Harkov, Stalingrad, Rostov Doni ääres, Tsheljabinsk, Stalinsk. Magnitogorsk, Gorki, Balhaschskroi, Ridderskroi. Keemiakombinaatide asukoht (Bobriki, Beresniki), rauamaagi- ja söekaevandused (Donbass, Kusbass, Uraal, Kasakstan), nahvtatööstus ja nahvtaümbertöötamise tehased (Baku, Grosnõi, Maikop jt.).

7. Suuremad elektrijaamad. Dnepri, Volhovi' Taga-Kaukaasi jt. HEJaamad.

8. Põllumajanduse põhialade geograafiline paigutus: põlluharimine (ära näidata teravilja, linakasvatuse, suhkrupeedi, puuvilla raioonid, põuased, niisked raioonid), karjakasvatus (piima ja lihakarja kasvatus), kalapüük, karusnaha ja metsatööstus, käsitööstus.

9. NSVL transport: teada raud- ja veeteede võrgu põhisiht. Jälgida raudteede liinisid, mis seovad Moskva teiste NSVL suuremate linnadega. Olla tuttav laevasõidu jõgedega, Mariinski süsteemiga (Kaspia meri—Volga—Neeva—Balti meri). Teada sadamalinnad ja teed väljamaale. Nimetada uued raudteed ja kanalid. Suur Volga projekt.

Märkus: NSVL tööstuse, põllumajanduse, ja transpordi teemi läbitöötamisel tuleb ära kasutada ühiskonnateaduse programmi materjal.

IV. NSVL poliitiline ülevaade (8 tundi). NSVL administratiiv-poliitiline ja etnograafiline kaart

(NSVL koosseis ja elanikud)

1. NSVL elanikud. Üldine arv, kasvu tempod.
2. NSVL rahvuslik koosseis. Rahvuste asetus NSVL territooriumil. Eestlaste asukohad NSVL territooriumil. NSVL rahvuspoliitiline jagunemine. NSVLiidu vabariigid ja nende keskkohtad: 1) VSFNV — Moskva, 2) USNV — Harkov, 3) VSNV — Minsk, 4) TSFNV — Tiflis, 5) Turkmeni vabariik — Aschhabad, 6) Usbeki vab. — Taschkent, 7) Tadshiki vab. — Stalinabad.
3. Autonoomsed vabariigid, administratiivsed oblastid ja nende keskkohad).

Märkus: Autonoomsetest oblastitest ja rahvuslikekudest ringkondadest õpitakse kaardi järele ainult neid, mis oma raiooni ehk oblasti koosseisu kuuluvad.

Ära näidata ka linnad, millel pole administratiivsete keskkohade tähtsust, kuid mis on tähtsad tööstuse ja kaubanduse poolest: Sevastopol, Novorosiisk, Astrahan, Saratov, Magnitogorsk, Stalinsk.

4. NVSL mitmesugune rahvatihedus näidata kohad kõige suurema ja kõige vähema elanikkude tihedusega). Ära märkida rahva jümberasumine ida poole, tööstuse kohtadesse ääremaad, ühes valmistusjõudude uue paigutamisega riigis.

5. Linna ja küla elanikkude protsent ja tema muutumine ühenduses rahvamajanduse industrialiseerimisega. Proletariadi arvuline kasv NSVL.

Kordamine ja arvestus.

V. Maailma kaart (13 tundi)

1. Kaks ilma, kaks süsteemi. Sotsialismi maa — NSVL, keskkoh — Moskva. — Kapitalismi maad, mis asumaade üle valitsevad: Põhja-Ameerika Ühisriigid, keskkoh — Vashington; Inglismaa — London; Prantsusmaa — Pariis; Itaalia — Room, Belgia — Brüssel; Hollandi — Haag; Jaapani — Tokio. Poolasumaad: Hiina — Nankin; Egiptus — Kair ja teised. Asumaad: Indostan, Indo-hiina, Malai arhipelagi saared, pea kogu Afrika, Madagaskari saar ja t. Teada, missugustes ilmajagudes nad asuvad, kui mitmetaoliselt on arenenud maad, missuguste asumaade üle valitsevad suured imperialistlikud riigid,

kuidas röövivad nad asumaade töörahvast ja isekes kis sõdivad ja kuidas kasvab revolutsiooniline liikumine asumaadel.

2. Ära määrata ilmapiiride geograafiline asukoht: P-A. Ühisriigid, Inglis-, Prantsus-, Saksamaa, Itaalia, Jaapani, Hiina; nende lähedus merele, kaldajoone sakilikkus, hõlpsus teiste riikidega läbikäimises. Näidata riigivahelised läbikäimise tähtsamad strateegilised ja kaubanduse punktid, — Gibraltar, Suetsi kanal, Aden, Singapur, Kanton, Jokohama Honolulu, San-Franzisko, Panama kanal, New-York, London.

3. Võrrelda kaardil tähtsamate ilmariikide ja nende asumaade pindala suurust. Teada Inglise, Prantsuse, P-A. Ühisriikide, Itaalia ja Jaapani tähtsamad asumaad.

4. Üldine elanikkude arv maakeral. Elanikkude asetus (rahva tihedus kaardi järele). Näidata rohkem tiheda rahvahulgaga tiigid: Hiina, India, Belgia, Hollandi, Inglismaa j.t. Vähema rahvaarvuga maad: Kanada, NSVLiidu Põhjamaa, Sahaara, Austraalia.

5. Tähtsamate riikide ja nende asumaade rahvaarv.

6. Teemi „Ilma kaardi poliitiline ülevaade“ kordamine ja arvestus.

VI. Üldine ülevaade valgest Eestist (2. tundi)

Eestimaa asukoht kaardil, tema pinna suurus ja piirid. Eesti-maa pealinn ja teised tähtsamad linnad. Lähikäimise teed: raudteed ja maanteed ning nende tähtsus. Tähtsamad jõed (kuhu nad jooksevad) ja nende tähtsus. Saared. Järved. Eesti naabri-riigid.

Eestimaa maastik, mullastik ja ilmastik.

Eestimaa looduslikud ja maapõue rikkused (mets, turvas, põlevkivi, veejõud jne) ning nende kasutamine.

Elanikkude arv, töö- ja ametialaline ning rahvuslik koosseis. Rahva jagunemine maa ja linna vahel.

Eestimaa asukoha geograafiline ja strateegiline tähtsus. Sõjahädaoht ja valge Eesti.

Ответственный и технический редактор Э. д. Пялль.

Издание № 22. Сдано в набор 3/II 1933 г.

Подписано к печати 10/II 1933. г. Формат 58×82. 1 печ. лист.

Кегль 10. Кол. зн. в 1 печ. л. 47376 зн. Всего 47376 знак.

Издательство „Кюльвая“, Ленинград 31. Улица 3-го Июля, дом № 48.

Ленгорлит 4351 Тираж 500 экз. Заказ 3786

Тип. „Кюльвая“, ул. Дзержинского 49.

Изд. „Кюльвая“.

Hind 40 kop.

2-360/2

№ 00687

ЛНБ. № 10313

Программы начальных школ

География

(На эстонском языке)
